

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 8 februari 1936 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående inskränkning i fråga om uppläsandet av världsliga kungörelser vid svenska kyrkans gudstjänster.

Första lagutskottet har till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 30 i första kammaren av herr *Karl Bodin* och nr 124 i andra kammaren av herr *Persson* i Grytterud. I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående inskränkning av det världsliga kungörelseläsaudet vid svenska kyrkans gudstjänster.

I fråga om de skäl, som föranlett motionärernas yrkande, får utskottet hänvisa till motionerna.

Frågan om upphävande eller inskränkande av uppläsandet av kungörelser i kyrkorna har alltsedan början av 1800-talet vid ett flertal tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. Frågan har även åtskilliga gånger dragits inför kyrkomötet.

Under de senaste årtiondena ha också tid efter annan åtgärder vidtagits till minskning av kungörelseläsaudet i kyrkorna. Det första egentliga steget i sådan riktning togs genom lagen den 1 juni 1894 angående kungörelsens uppläsande i kyrka, i vilken stadgas, att, förutom i de fall, då enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken kungörelse skall uppläsas i kyrka, sådan uppläsning skall ske allenast, när Konungen eller dess befallningshavande därom särskilt förordnar, dock att församling äger genom beslut å kyrkostämman medgiva, att jämväl enskildas tillkännagivanden må, där sådant äskas, i kyrka kungöras, vederbörande präst obetaget att vägra uppläsning av tillkännagivande, som i anseende till innehåll eller avfattning finnes därtill otjänligt.

Genom cirkuläret den 28 maj 1897 meddelades därefter föreskrifter i syfte att åstadkomma ytterligare inskränkning i kungörelseuppläsandet, i det att därigenom Konungens befallningshavande i rikets samtliga län anbefalldes, att för varje tillkännagivande, som skulle intagas i länskungörelserna, och om vilket ej finnes i lag eller författning uttryckligen föreskriven uppläsning i kyrka, noga pröva, om och i vad mån uppläsning av tillkännagivandet vore av förhållandena påkallat, och därom i länskungörelserna giva särskild föreskrift med avseende å varje sådant tillkännagivande.

Med anledning av en inom andra kammaren väckt motion anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 mars 1905 om vidtagande av åtgärder för ytterligare inskränkning i det föreskrivna kungörelseuppläsandet från predikstolen. Till stöd härför anfördes i skrivelsen bland annat följande.

Enligt riksdagens mening funnes goda skäl för att ytterligare inskränka det föga tidsenliga uppläsandet i kyrkorna av en mängd olikartade kungörelser. Från allmänt medborgerlig och kommunal synpunkt måste detta sätt att bringa kungörelser till allmänhetens kännedom numera anses blott ofullständigt fylla sitt ändamål. Till statskyrkan icke hörande medborgare och ett stort antal av hennes egna medlemmar betjänades icke därav. På många håll stode kyrkan merendels tom, under det att offentliggörandet skedde av vad staten hade att tillkännagiva och påbjuda. På grund av svårigheten att rätt fatta och minnas åtminstone ett något utförligare muntligt meddelande vore jämväl de kyrkobesökande redan nu i många fall hänvisade till att på annat sätt erhålla närmare kännedom om mera viktiga ärenden.

Vidare syntes det brukliga kungörelseläsandet ur kyrklig synpunkt vara synnerligen olämpligt, då det icke allenast vore främmande för gudstjänstens idé, utan tillika störande för det religiösa livet. Slutligen torde det med hänsyn till den prästerliga ämbetsverksamheten vara värt beaktande, att prästen genom ifrågavarande åliggande kunde finna sig nödsakad att på ett brådskande sätt utföra sin egentliga ämbetsgärning, eller bliva ställd i det ytterst plågsamma läget att nödgas lämna intyg om en uppläsning från predikstolen, som på grund av andra oundgängliga åligganden ej kunnat på ett fullt lagenligt sätt äga rum. Stundom kunde nämligen kungörelseuppläsandet bliva ganska tidskrävande, ej minst på landsbygden, där man av sparsamhets- och bekvämlighetsskäl ofta nog för sina enskilda tillkännagivanden föredroge predikstolen framför tidningarna, som dock numera knapast torde saknas i någon by eller gård.

Över denna riksdagens skrivelse inhämtades yttranden från överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

Vidare anhöll 1909 års kyrkomöte i skrivelse till Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för fullständigt upphävande av eller väsentlig inskränkning uti gällande föreskrifter om världsliga kungörelsens uppläsande i kyrka.

Åren 1912 och 1913 väcktes ånyo inom andra kammaren motioner i ämnet. Dessa föranledde emellertid — på hemställan av vederbörande utskott, som därvid bland annat hänvisade till att frågan vore föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet — icke till någon åtgärd.

Sedermera ha vissa åtgärder vidtagits för att inskränka uppläsandet i kyrkorna av kungörelser och liknande meddelanden. I kungörelsen den 23 oktober 1915 angående länskungörelser, vilken ersatt ovannämnda cirkulär av den 28 maj 1897, har sålunda föreskrivits, att Kungl. Maj:ts befallningshavande skall vid varje i länskungörelserna intaget tillkännagivande, som skall uppläsa i kyrka, tydligt angiva, huruvida uppläsning skall ske av tillkännagivandet i dess helhet eller till vissa delar eller endast av rubriken. Enligt det förut gällande cirkuläret hade befallningshavanden att angiva, huruvida uppläsning skulle ske av tillkännagivandet i dess helhet eller allenast till vissa delar, varemot intet nämndes om rubriken. Och genom lagar den 25

och den 29 juni 1917 har kungörandet i kyrka av kyrkostämmas och kommunalstämmas protokoll med mera inskränkts.

År 1929 återupptogs frågan i en inom första kammaren väckt motion, däri hemställdes, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändring av nuvarande lag angående världsliga kungörelser, så att bestämmelsen om deras uppläsande i kyrkorna avskaffades och annan ordning föreskrevs för deras bringande till allmänhetens kännedom. Första lagutskottet, som behandlade motionen, anförde i avgivet utlåtande, nr 8, att den i motionen väckta frågan hade fortskridit så långt, att ett förberedande förslag till bestämmelser i ämnet utarbetats. På grund därav och då det torde kunna antagas, att den ytterligare beredning ärendet kunde erfordra skulle utföras, så snart omständigheterna det medgäve, hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Samma år gjorde kyrkomötet i skrivelse till Kungl. Maj:t förnyad hemställan om utredning angående ytterligare inskränkning i kungörelseläsandet. Över skrivelsen avgåvos yttranden av överståthållarämbetet, länsstyrelserna, domkapitlen samt Stockholms stads konsistorium och Allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse.

Genom beslut den 27 januari 1933 förordnade Kungl. Maj:t, att förutberörda framställningar av 1905 års riksdag och 1909 års kyrkomöte skulle, såsom för det dåvarande ej föranledande någon ytterligare åtgärd av Kungl. Maj:t, från vidare behandling avskrivas.

Kyrkomötet har därefter i skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 december 1934 ännu en gång anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa utredning av frågan om inskränkande i görligaste mån av kungörelseläsandet vid allmänna gudstjänsterna i kyrka.

Utskottet anser att de av 1905 års riksdag anförda, i utskottets redogörelse här ovan återgivna skälen för en väsentlig inskränkning i kungörelseläsandet från predikstolen fortfarande äga sin fulla giltighet. Den stora spridning tidningarna fått i våra dagar torde än ytterligare ha accentuerat det otidsenliga i det gamla uppläsningförfarandet. Utskottet förbiser ingalunda de svårigheter, som äro förbundna med genomförandet av den åstundade reformen. Kungörandet från predikstolen har till uppgift dels att giva spridning åt meddelanden och dels att utgöra utgångspunkt för beräkning av fatalietider. I de flesta fall, där uppläsningen i kyrkan skulle kunna avskaffas, måste den därför ersättas av ett annat förfarande. Utskottet tänker därvid särskilt på möjligheten av att anslå offentliga meddelanden på kommunala anslagstavlor eller att kungöra dem genom annonser i pressen. I det förra fallet erfordras en person som under tjänstemannaansvar ombestyr uppsättandet av anslagen och i det senare fallet kan särskilt kostnadsfrågan vålla betänksamhet. De svårigheter, som i dessa avseenden kunna uppstå, äro emellertid enligt utskottets förmenande ingalunda av den art, att de kunna anses överkomliga.

Utskottet.

Såsom utskottet år 1929 påpekade har förberedande förslag i ämnet redan utarbetats.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet i anledning av förevarande motioner hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast ville föranstalta om erforderlig ytterligare utredning angående inskränkning av kungörelseläsandet i kyrkorna samt för riksdagen framlägga det förslag, var till denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 8 februari 1936.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Anderson* i Hägelåkra, *Klefsbeck, Velandér**, *Löfgren, Norling**, *Henriksson* och *Verner Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Linnér**, *Lindqvist, Nilsson* i Antnäs* och *Hedlund* i Östersund, fru *Östlund* samt herrar *Lindberg* i Umeå, *Johansson* i Bro* och *Björöling*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.